

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տ է Լ է Ք օ ն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերէն)

Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տ է Լ է Ք օ ն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՎԱՅ 1899 ԹԻՎԱԿԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(27-րդ ՏԱՐԻ)

ԴՐԱՎԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԴՐԻ

«ՄՇԱԿԸ» ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ՆՈՅՆ ՊՐԳՐԱՄՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄ. «Մշակ» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ. և մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ա մ ե բ ի կ ա յ ի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 ռուբլի. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի:

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՐԱՎԱՆԱԿԱՆ (Բարձրագույն և Բարձրագույն փողոցների անկիւնը) Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներէն «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելու, պէտք է գրելով հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакция „МШАКЪ“; իսկ արտասահմանից՝ ТИФЛИС, Rédaction du journal arménien „MSCHAK“.

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

Ա Պ Ա Ռ Ի Կ Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Զ Է Ը Ն Գ Ո Ւ Ն Վ Ո Ւ Մ

Այսօր, դեկտեմբերի 15-ին, նախկին կառավարչապետ և զօրքերի հրամանատար, պետական խորհրդի անդամ զեներալ-ադիւտանտ

ՍԵՐԻԵՅ ԱԼԵՔՍԷԿԻՉ ԶԵՐԵՄԵՏԵՎԻ

մահվան երկրորդ կիսամեակին զինւորական տաճարում պատարագ կը մատուցանվի և հոգեհանգիստ կը կատարվի: Պատարագի սկիզբը առաւօտեան 10 ժամին:

ԲՈՎԱՆԻՎԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ապագայի յաղթանակը. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մի տանաւանակ. Նամակ Գանձակից. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սան-Ստեփանօյի յուշարձանը. Մակեդոնիա. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր. — ՀՆՈՒՊԻՐՆԵՐ. — ԲՈՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Թիւրքամուրթեան նոր նըմուշներ:

ԱՊԱԳՍՏԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ուսանելի է այն բոլորը, ինչ որ կատարվում է ներկայումս Երկնային կայսրութեան մէջ: Առաջադիմականները խումբը հեռացված է, նրա գլխավոր պարագլուխները սպանված կամ աքսորված են. բայց հին, իշխող, կուսակցութիւնը հանգիստ չէ. նա վախենում է ապստամբութիւնից, խառնակութիւններից, եւրօպական միջամտութիւնից: Տրամադրութիւնը օր օրի վրա փոխվում է և ահագին պետութեան կառուցումը կը թափանցի և վերջապէս Թիւրքիայի համալսարանը ոչ մի համալսարանից յետ չի մնայ...

Բայց, առում ենք, այդ մի ժամանակ էր: Հի. մա այդ ժամանակը բաւական փոխվել է. այն ինչով որ վաճառքները շատ շատերին էին ուղում հանդուր, այժմ շատ ընթերցելի չէ համոզում: Եւ բոլոր ճշմարտութիւնները հրապարակ հանելու համար մի հայտնէր Իլլիմի կամ մի թիւրքական լեզուով: Ինչպիսիք նկարագրութիւնները բաւական չէին, վրա հասան և վեց պետութիւնների Բ. Կրան ուղղած նոտաների վկայութիւնները: Հրապարակել եւս ճշմարտութիւններ թագաւորը նոյն իսկ թիւրքական ձեռքին մի վատ գէշը դարձաւ, այնպէս որ նրանցից շատերն այժմ ոչ միայն այդ ձեռք չեն գրում, այլ և զգուշ մակերես երևալու համար, սովորական են դարձել մի-մի խոստովանել ճշմարտութիւնը: Թիւրքերն արդարացիաբար համար միայն նոր երդերն էին պակաս...

Չը գիտենք որտեղից՝ մի օր վաճառականների հնացած զէնքից հիստերիկա «Մեհմէդ Է» մին էֆէնդի» պետեղծութիւնը կող մի նոր թիւրքական գեղեցիկ ակամար է հասնում, որ հասարակական կեանքի ամեն մի երկրորդ գիտնականը նորէն տարբեր և երբեմն միմեանց հակառակ

ուսմանը կը դրոշմէ նրանց գլուխը: Հասարակութեան հասկացող մասի մէջ նահատակված առաջադիմականները սկսում են հերոսանալ. շատերի ականջին դեռ լսվում են տաղանդաւոր թեֆօրմատօր ծան-ճեռուղիի խօսքերը, որ նա արտասանեց զխտապետաց առաջ համագլխած ձայնով. «Թո՛ղ նրանք սպանեն իմ մարմինը, բայց իմ հոգին կապրի ուրիշների մէջ. կը դալ մի օր և իմ հայրենիքը կապտով բռնակալներից, որոնք հարստահարում են նրան տգիտութեան և կաշառակերութեան միջոցով»: Այն մեծ անձնութիւնները, այն անպայման անշահախիտութիւնները, որ ցոյց տուին մի քանի նշանաւոր առաջադիմական գործողներ, ինչպէս օրինակ Չինական Պրօգրէս» թերթի խմբագիր Կանգ-Լվէյ, նրա եղբայր Կանգ-Իեն, գրաքննիչ ձանգ և ուրիշներ, թողին անջնջելի հետքեր բոլոր անկեղծ սրտերում: Չինաստանի բոլոր խոշոր կենտրոններում կազմվել են խմբեր, որոնք ուխտել են չը թողնել և չը հանդիսանալ առաջադիմութեան այն կայծը, որ վառել էին նրա թեֆօրմատօրները: Այդ խմբերը դեռ ուժեղ չեն, դեռ ստուար կազմութիւն չունեն, բայց հասկացել են իրանց հայրենիքի ցաւերի բժշկութեան ձեռք և այդ պատճառով յոյս ունեն, որ իրանք կը գրաւել երկրասարդ և գործունեայ ոյժերի համակութիւնը և կը կազմեն մի այնպիսի ոյժ, որ կարող կը լինի վճռական դեր կատարել հասարակական և պետական գործերի մէջ:

Հին-Չինաստանը ցոյց տուեց իր կատարելաւ մնանկութիւնը: Թէ՛ Նապօնիայից կրած խաչառակ պարտութիւնը, թէ՛ եւրօպական փոքրաթիւ պահակախմբերի առաջ բերած սարսափը, թէ՛ ամբողջ երկրի արդիւնազօրութեան անկումը և թէ՛ ահագին նահանգների մէջ տիրող սոփը և ծայրայեղ աղքատութիւնը — այլ ևս կասկած չը թողնի ժողովրդի հասկացող մասի մէջ, որ Հին-Չինաստանը կորցրել է իր հեղինակութիւնը և որ անհրաժեշտ են նոր միջոցներ, փրկութեան նոր ճանապարհներ: Թեֆօրմատօրներն առաջարկում էին հեռուէն Նապօնիայի օրինակին. Կանգ-Լվէյ կազմեց Մեհրաբ Մեհի կենսագրութիւնը, ցանկութիւն յայտնելով, որ ինական կայսրը հետեւի նրա օրինակին: Միւսները ծանօթացնում էին չինացիներին եւրօպական ազգերի և նրանց արած առաջադիմական քայլերի հետ: Եւ ծագեց գեղեցիկ յոյսերի մի վարդազօյն արշալոյս. երկրասարդ կայսրն ընդունեց առաջադիմականների ծրագիրը:

Կերպով բացատրելով, կարող է նրա ընթացքը և նրա դատաւարութիւնը տարբեր կերպով ենթադրվել: Սա լաւ է, մտածում է էֆէնդին, դուք էլ այս կերպ մի միջոց գտնով հիւանդ մարդու դրութեան ընթացքը պարզելու և նրան փրկելու:

Բայց գիտութեան մէջ այդ տեսակ նիւթերի պակասութիւնը սարսափելի դժուր եղաւ բազմաթիւ հեղինակների համար, և անս սա ինքն է վերջնական գրելը և մի հաստատօր գրելը է շարադրում «Kultur und Humanität» վերնագրով: Այդ գիրքը, իր մտքերի և երկողմների նորանշան բացատրութիւններով, մի յեղափոխութիւն է. թերեւ Մեհմէդ էֆէնդին իր թանկագին գիտութեան համար այդքան աշխատանքի չը մատուցել, եթէ պատմութիւնը գիտութեան մարդասիրութեան կարապետների դերը չը գլխաւորէր: Բայց Մեհմէդ էֆէնդին ոգևորվում էր չափաւոր երկրորդական և սօֆիստներին յանձնելու: Բայց Մեհմէդ էֆէնդին ոգևորվում էր չափաւոր նախաձեռն չունի. առաջի աջող քայլերից յետոյ նա առաջ է դնում՝ այս անգամ՝ իր գիտնական մարդասիրութիւնների մէջ: «Թիւրքիայի ապագան» — այսպէս է կոչվում նոր գիրքը, որի մէջ փայլում են նոր չիղարի հետեւեալ տողերը. «Հայերի պահանջը հասկանալի և արդարացի է. ես էլ հայ լինելի, այդ նոյնը կուզեմ նայի. բայց յիշար բան կը լինէր սպանել, որ

և սկսեց նրան իրագործել: Բայց չինական ճահիճը դեռ շատ էր խոր և ընդարձակ, նոր մտքի և նոր գործի արգելքները շատ էին ուժեղ: Ռեակցիան բարձրացրեց իր թափերը և հարուստեց նորածիլ բողբոջները:

Ամենքի համար, բացի չինական ընկալիչ-օճներէն, պարզ է, որ ապագան պատկառում է բարեփոխութեան ներկայացուցիչներին և որ ներկայ գրութիւնը միայն ժամանակաւոր մի դադար է, որից յետոյ ուժեղացած առաջադիմական տարրը առաջ կը մղի իր փրկարար գործը աւելի ուժեղ կերպով և կը դառնայ վերջնականապէս անընդհատ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԻ ՏԱՆԱՄԵԱԿ

1888 թվ. դեկտեմբերի 12-ին Նիցցա քաղաքում վախճանվեց կոմս Մ. Տ. Լօրիս-Մելիքով: Թիֆլիսցիներն յայտնի է թէ ինչ մեծ հանդէսով Ռուսաստանի այդ պետական նշանաւոր մարդու դիակը տեղափոխվեց Թիֆլիս և թաղվեց Վանքի եկեղեցու բակում, ուր մինչև այդ յաւիտեանական հանգիստ էին գտել նրա զինակիցները՝ Լազարելի, Տէր-Ղուկասով, Շերիով-Նիկով:

Շատերն են խօսել Լօրիս-Մելիքովի զինուորական և պետական գործունէութեան մասին: Ռուսաց պարբերական մամուլի մէջ կան բազմաթիւ կենսագրութիւններ, յիշողութիւններ, որոնց մէջ արձանագրված են կոմսի գործերը, յաղթութիւնները պատերազմների ժամանակ, նրա վարչական սխտեմը, դաւանանքները: Բայց ամենքը միաբերան վկայում են, որ նրա գործունէութեան անկողնապահ, ճիշդ գիտատեսիլ, նրա այժմ անկարելի է, մնում է հեռաւոր ապագային: Դա արդէն ցոյց է տալիս, որ Լօրիս-Մելիքով սովորական մարդկանցից չէր, որ նա առաջացրել է Ռուսաստանի կենդանւում մի այնպիսի հոսանք, որի մասին կարելի է խօսել միայն այն ժամանակ, երբ կը հանդարտվեն կըրքերը:

Լօրիս-Մելիքովի մասին երկար և մանրամասն խօսել է յայտնի բժիշկ Բելոցոյովսկի, որի յիշողութիւնները տպված են «Врачебная Помощь» ժողովածուի մէջ: Նա յայտնում է մի հետաքրքրական փաստ, որ ցոյց է տալիս, թէ ինչպէս մի հասարակ դէպք փոխում է մարդու գործունէութեան ասպարէզը: Լօրիս-Մելիքով սովորում էր Լազարեան ճեմարանում. եթէ միայն այնուհետ, ով գիտէ, դուք երբէք չէր մտնի զինուորական ասպարէզը, որ այնքան հպարտացաւ Սա-

վերջան ժամանակ որ քրիստոնեաները թիւրքաց երկրում գոյութիւն կունենան, անկարելի կը լինի այդ երկիրը կաղդուրել. հարկաւոր է որ առաջինները հեռանան այդտեղից: Այս նույնատիպ հանելու համար շատ մեկօղներ կան. ամենագրաւորներն այն կը լինեն, որ քրիստոնեաներին կոտորելին, աւելորդ եմ համարում ասել, որ այս միջոցը ես անպայման պաշտարակում եմ: Ամենալաւ միջոցը կը լինի՝ քրիստոնեաներին զաղկեցնել. նախ՝ Թիւրքիային խորհուրդ պէտք է տալ, որ քրիստոնեաների վերաբերեալ դանդաղան անմիջապէս վերջացնում է նրանով, որ հայերը տեղափոխվեն Կրեմէ, իսկ Կրեմէի մահմեդականները դնան Փոքր-Ասիա:

Խօսք չը կայ որ բունակալութեան այս նոր ձևի փաստարանի խօսքերն ուղղված են նրանց դէմ, որոնց ցանկութիւնն է, որ Թիւրքիայում տիրող «Մեհմէդէ-էմինական» գոյութեան կոլոր

կայն մի չարութեան պատճառով նա արձակ-վեց Լազարեան ձեռքառնից ու մտաւ զինուո-րական դպրոց: Ստանալով օֆիցէրական աստի-ճան, նա տեղափոխվեց Կովկաս, ուր առաջին քայլերից իր վրա դարձրեց իշխան Վարդգեսի ուշադրութիւնը: Կարգադրման պատերազմում, բայց մասնաւոր 1853—1855 թվականներին քաջութիւն ցոյց տուեց, որ կարճ միջոցում ստա-ցաւ պարգևներ և աստիճաններ: Թէ իշխան Վարդգեսը և թէ նրա յաջորդ Մուրադիկը, ինչ-պէս երևում է «Русская Старина» ամսագրում տպագրած նրանց նամակներից, մի առանձին սէր և համակրութիւն ունէին դէպի Լորիս-Մելիքովը: Մահաւանդ մեծ զովհաննէսով խօսում է նրա մասին Մուրադիկը արեւելեան պատերազմի նը-կարագրութեան մէջ:

Բայց միայն պատերազմի դաշտը չէր այն ասպարէզը, որ Լորիս-Մելիքով ցոյց էր տալիս իր տաղանդը: Երկար ժամանակ վարչական պաշտօններ վարելով Կովկասեան լեռներում և Թեքէի նահանգում, նա նշույններ մեծ ընդու-նակութեամբ ցուցնում էր այդ նոր նուաճած երկրներին մէջ քաղաքացիական կեանքի սկզբ-բունքները, ոչ մի միջոց չէր խնայում նրանց կուրորակական և տնտեսական առաջադիմու-թեան համար և այդ կողմից գեղեցիկ յիշատակ-ներ է թողել մահաւանդ Վարդիկովի համար:

Նրբ սկզբից վերջին ուսուցիչական պա-տերազմը, Լորիս-Մելիքով արդէն ունէր գնե-րալ աղիւտանալու բարձր կոչումը: Նա նշանակ-վեց Կովկասեան դրոշող զորաբանակի հրամա-նատար. ամենքին յայտնի է, թէ ինչպէս նա տարաւ պատերազմը թիւրքաց Հայաստանում: Մի շարք յաջողութիւններն այնքան բարձրացրին ուսուցչական յարգը ու նշանակութիւնը, որ պատերազմից յետոյ երկար ժամանակ Անդրկով-կասում և նոյն իսկ Թիւրքիայում երգում էին երգեր, որոնց մէջ փառաբանվում էին Լորիս-Մելիքովին և այլ հերոսներին անունները և խա-թար թուրքական էին թուրք փաշաները: Կովկասեան զորաբանակի հրամանատարի ցոյց տուած մեծ ծառայութիւններից մէկն էլ այն էր, որ նրա ջանքերով պատերազմի ժամանակ ոսկու փոխա-րէն գործ էին անվում ուսուցիչ թղթադրամներ: Դա անորինակ երեւոյթ էր, որից պետական գանձարանը միջոցներն օգուտ ստացաւ:

Իր ջանքերի վարձատրութիւնը եղաւ կոմսի տիտղոսը: Պատերազմից յետոյ կոմսը ուղարկ-վեց Աստրախանի նահանգը՝ այնտեղ ճարակած ժամանակաւ առաջին առնելու համար, այդտեղ էլ նա մեծ եռանդ ցոյց տուեց և դանձարանից իրան բաց թողած հինգ միլիոն դոլարից ծախ-սեց միայն կէս միլիոն: Յօթնամասնական թա-կանները վերջում Ռուսաստանի մէջ սկսվեց խառն դրութիւն: Այսպիսի Ալեքսանդր II իր բարձր վստահութեան արժանացրեց Լորիս-Մե-լիքովին և նշանակեց նրան նախ Խորհովի ընդ-հանուր նահանգապետ, ապա, երբ կայսրին սպանելու մի քանի փորձեր եղան, Լորիս-Մե-լիքով, Ալեքսանդր II-ի անձնական ցանկու-թեամբ նշանակվեց նախագահ բարձրագոյն կարգադիր յանձնաժողովի և ստացաւ համա-րեա անասանան լրագրութիւններ: Մի տա-րուց յետոյ նա արդէն ներքին գործերի մի-նիստը էր: Թէ Խորհովում և թէ Պետերբուր-գում նրա ցոյց տուած գործունէութիւնը արձա-նագրված է այն ժամանակվայ մամուլի մէջ. շատ գնահատելի նիւթեր կան նաև «Русская Старина»

փոխարինով մտաւ և ֆիդիքական աշխատանքով ձեռք բերվող քաղաքակրթիչ քայլերը: Բայց ա-սենք, Մեծմէջ էմիրը այնքան կոյր է, որ չէ տես-նում, թէ աշխարհիս երեսին բացի թշուառ Թիւրքիայից կան պետութիւններ, ուր բազմա-թիւ և բազմակրօն ազգերն ապրում են միասին և վայելում են քաղաքակրթութեան բարիքները: Իսկ ինչ է մտածում նա Փոքր-Ասիա մասող ոչ միայն կրօնով, այլև պատմական անցեալով տարբեր իր չայրենակից գերմանացի կոթնիա-նների մասին:

Այդ հարցի պատասխանի կարեւորութիւնը նախատեսելով նա իր «Kultur und Humanität» դրքի մէջ մի գլուխ է արել, որ անուղղակի պա-տասխան է դրան: Նրա կարծիքով հայերը Փոքր-Ասիայում բաւական մեծ տարր են կազ-մում (տեսէք այժմ սրտեղ են հասել թիւրքա-մոլները), իսկ աւելի փոքր թիւով տարբեր ան-վնաս են մեծ տարբերի գոյութեան համար գոյութեան կուլ մէջ, ergo—գերմանական գաղ-թականներն աւելի փոքր տարր են, նրանք ան-վնաս են թիւրքաց պետութեան (երևի էֆէնդին օրինակ կը բերէր վերջին դէպքերի ժամանակ տեղի ունեցած օտարահպատակների ծանր վը-նասները):

Սա էլ էֆէնդիական դարվինիզմ:

ամսագրի 1888—1889 թվականներին համարնե-րում: Կարող ենք այստեղ ցոյց տալ, որ կոմս Լորիս-Մելիքովի գործունէութեան արժանաւոր գնահատութիւնը գտնվում է և Բրօկհաուզի հա-նրագրական բառարանում:

Ալեքսանդր II-ի արեւտալի սպանութիւնից յե-տոյ Լորիս-Մելիքով թողեց պետական ծառայու-թիւնը և մինչև մահը ապրում էր արտասահմա-նում: Ռուսաստանի նորագոյն պատմութեան մէջ այս տաղանդաւոր մարդը կը զրաւէ պատաւա-րեղ:

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Կեկոնքերի 3-ին

Խնտելիզնոտ ոյժերի կարեւորութիւնը ժողովրդ-դի մէջ օրէցօր աւելի ու աւելի զգալի է դառ-նում: Հոգեւորականութեան շարքերում այդպիսի ոյժերը կարող են իրանց համար պատուաւոր ու նշանաւոր տեղեր դրաւել. բայց այժմեան պայ-մանները, հոգեւոր վարչութեան մէջ տիրապե-տող կարգերը, շատ արգելքներ են դնում ցան-կացողների առաջ ու այդպիսով անգրաւիչ դարձնում այն ասպարէզը, որի վրա պէտք է դնուին միմիայն ամենաարժանաւոր մարդիկ: Դրա մասին արդէն շատ է զրվել. նորից կրկնե-լը կը լինի մի տեսակ անսպաս երգ Վնազա Ե-դան մասին, որը ոչ «գործիք» է ու զարձ-նում, ոչ «հոգեօրհն»... Իսկական ցանկա-ցողը, անշահաւէր խնտելիզնոտ ժողովրդասէ-րը, ի հարկէ, կարող է ամեն տեսակ ար-գելքների յաղթել ու իր ցանկալի նպատակին հասնել ամեն տեղ ու ամեն տեսակ պայմա-նների մէջ, բայց ուր են այդպիսի անշահաւէր, աղքատիստ խնտելիզնոտները: Դիօգիւնէսի լապ-տերով անգամ այդպիսիներին շատ դժուար է դնել մեր մէջ. իւրաքանչիւրն նախ՝ զբաղե-ցնում է իր սեփական կաշուի հարցը, ապազայ պաշտօնից ստանալի բարիքների չափն ու քա-ջակութիւնը, իսկ խղճով զիւղն իր անվերջ չու-ռ ցաւով սրտիկից կարող է տալ նրան այդ բարիքները:

Այնտեղ չը կան ժամանակակից խնտելիզնոտ բազմաթիւ պահանջներին բաւականութիւն տուող նիստ ու կացի նպատաւոր պայմաններ: Փա-փուկ ու հեշտ կեանքը, որին ընտելանում ենք դպրոցական սեղանի վրա, անհնարին է դի-ւղում, եթէ չունեն որոշ հօծորար, տոնակա-նիւթական ապահովութիւն: Այդ բարիքներով օժտվածներից ոչ մէկն այժմ գտնվում անձ-նատուր լինելու համար ժողովրդական բարօրու-թեան գործին, որ այսուհետև, նրա օրինակից իրախոսված, մի ուրիշը դժվոր... Մեր դարը, ընդհանրապէս, խեղճների դար է. հպիկտրիզմի ցանցերը թափանցում են մարդկանց սրտերի ա-մենաուրիշական խորքերը. աշխարհն մի հոխ սեղան է, կեանքի նշանաբանն էլ՝ ուլ չուտ, նա կուշտ... ուստի ամեն ոք վազում է դէպի սեղանի այն կողմերը, որտեղ ամենից շատ կան համեղ պատաններ: Ներքին իդէալիստ ուսու-ցիչն անգամ, որը մի ժամանակ ամեն քաղափո-խում երգում էր երբէք չը թողնել գաղափա-րական ասպարէզը, հանդիմանքների բերմամբ զրկվելով պաշտօնից, մոռանում է իսկոյն իր ուխտը և վազում է դէպի Բագու, Բալխանի փոքր գրասենյակների խեղդող, սիրտ ու հո-գի մաշող միջոցառում, նախառակելու այնտեղ յանուն անցաւոր աշխարհի անցաւոր երջանկու-թեան և ի փառս համարութիւնից սուկ լեռան

Մեծմէջ էմիրն էֆէնդին մենակ չը մնաց. նրա զաւիճիկները հանգիստ չէին տալիս նախօրեալ-ընկերակար պատուոր Նաուամինին. և անհ, սա էլ օգտվելով Նուրազադէի յայտնի ուսուցանա-ցութիւնից, գնացել էր առանձին համայնք հառ-տատելու: Բոսֆորից՝ Բերլինում հրատարակվող իր «Hilfe» (Օգնութիւն ?!) շաբաթաթերթին զը-րած նամակի մէջ առաջ է բերում մի կաւեզոր-ծի անուր դրողարարութիւնները հայերի մասին: Այն ժամանակ երբ հայկական հարցի վերաբե-րեալ յօդուածներ էին գրում, ամեն տեղ խօ-սում, ճառում էին, պատուր Նաուամին խուլ էր, իր գլմը ցոյց չէր տալիս. բայց անհ այ-սօր մի քանի հայ վաշխառուների մասին լսե-լով չտառնէր էլ յայտնել, որ եղաւ են արեւ թիւրքերը, որ հայերին կոտորել են...

Շատերը զարմանում էին. բայց զարմանալու բան չը կար, քանի որ Բոսֆորի ափերը յայտնի են միջազգային պիսակալիչների իսկական կեր-պարանքը պարզելու ընդունակութեամբ: Լրագիր-ների յարձակութիւններից շուտաւառ «Hilfe» իրմ-բազրութիւնը յօդուածի պատասխանը վերապա-նում է Նաուամինին: Եւ անհ սա Բերլին վերադառ-նալով գեկոնքերի 3-ին ժողովրդական ժողով էր հրաւիրել իր արեւելեան քաղաքականութեան մասին խօսելու:

գաղաթիւն հասած երջանիկ կրեւորներին, որոնք այժմ ամենայն իրաւամբ կարող են ասել, Պաշկինի հերոսի պէս՝ «հօր և անեղ է մեր պե-տութիւնը...»:

Հայ գիւղում բացի հոգեւորական ասպարէզից կայ նաև ուսուցչական ասպարէզ, կայ գիւ-ղական-վարչական ասպարէզ, որ ցանկացողն իր համար և՛ հող կը գտնի և՛ հարուստ նիւթ մշակելու համար: Այդ բոլոր ասպա-րէզները պահանջ են զգում կենսատու ոյժե-րի, որոնք թէև երբեմն անհշուտ բացառութեամբ հառ ու կտոր երևան են գալիս այս ու այն-տեղ, բայց հոսանք չեն կազմում. իսկ դարա-ւոր աղբակոյտները մաքրելու և անհետացնելու համար հարկաւոր է թաքն ու կենսաբեր ոյժերի մի ուժգին հոսանք: Իւրաքանչիւր ոք, որը ցանկութիւն ունի այդ ասպարէզում օգտուէտ լինել ժողովրդին, ծառայել բացի սատանայից նաև Աստուծուն, պէտք է օժտվել լինի գիւղա-կան կեանքի շարքալութիւնը կրելու ընդունա-կութեամբ, պէտք է զուրկ լինի թուլամորթու-թիւնից, փափկասիրութեան նուրբ պահանջնե-րից, պէտք է աչքի առաջ ունենայ գիւղացու տրեխն ու գովմանի մածը, առանց որոնց միշտ ետալ դնալ չէ կարելի գիւղում: Այժմեան պայմաններում առանց այդ ընդունակութեան մտնել ժողովրդի մէջ, ձուլվել նրա հետ անկա-բեր է. իսկ ձգտարտ ժողովրդասէրը, զրկված եղբորն օգտուէտ լինել ցանկացողը՝ լինի նա քահանայ, վարդապետ, ուսուցիչ, բժիշկ, գիւ-ղական տանուտէր, թէ դատաւոր, առանց ժո-ղովրդի հետ ձուլվելու չէ կարող օգտուէտ լի-նել նրան: Նա եթէ զուրկ է այդ պատրաստա-կանութիւնից, կը լինի խեղճ ժողովրդի չնքնի անտանելի թեւը, մի պատուհաս, մի պա-տիժ, այլ ոչ թէ բարեկամ ու բարեբար:

Մեր հոգեւոր դպրոցները, որոնք վաղուց ի վեր իրանց նպատակ ունեն դրած կրթված ու լու-սաւորված հովիւներ տալ ժողովրդին, պէտք է այդ ուղղութեամբ կրթին իրանց սաներին, պէտք է բանաւ նրանց աչքերը, այլ ոչ թէ խո-շորացնելով վնասված բաց թողնեն նրանց կեանքի մէջ: Իւրաքանչիւր տարի այդ դպրոց-ները տասնեակներով զրկված ու լուսաւորված սաներ են դուրս թողնում իրանց չէժերից, իսկ հայ գիւղի համար քահանայ է ձեռնադրվում այն ոչ-առասպելական տիրացուն, որը քննութեան ժամանակ եպիսկոպոսի հարցին, թէ՛ «ուխարաց» բառը եղակի է, թէ յոյնակի, պատասխանում է, ծոծրակը ըստելով՝ «սուրբազան հայր, ոչխարն ախր հնչ եղը կը դառնայ, եղը եկն ա, ոչխարը ոչխար, միմին կթում ենք, միմին գովմանում լծում...»: Սրբազան հայրը ի վարձատրութիւն այն կուշտ ծիծաղի, որը պատճառում է նրան քննվող քահանայացուն իր սրամիտ պատասխա-նով, ձեռնադրում է այդ «զրկանքին» և ու-ղարկում գիւղը հովելու հաւատարմ ժողովուր-դը...

Պարտաճանաչութեան բարձր պահանջները անխտիր դնել բոլոր խնտելիզնոտների վրա, մենք նպատակ չունենք: Այժմեան խնտելիզնո-տը պարտաւոր է և կարող է չվիւլ ժողովրդի հետ: Այդ տարակաւն պարտաճանաչութիւնը ոչ անձնութեամբ լինի է պահանջում, ոչ նախառա-կութիւն: Ինչ չափով և ինչպէս է կատարվում մեր մէջ չփութը՝ կրթված ոյժերի և անկրթ մա-թուխի մէջ,—դրա մասին մի ուրիշ անգամ:

Ս. Տէր-Աւետիքեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կովկասի կառավարչապետ իշխան Գոլցին, շաբաթ, ամսիս 12-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, փոխադարձ այցելութիւն տուեց ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Այցելութիւնը տևեց 50 րոպէ: Նոյն օրը Վեհափառ Կաթողիկոսը այցելութիւն տուեց Վրաստանի էկզարխ Ֆլավիան արքեպիս-կոպոսին:

Կիրակի, դեկտեմբերի 13-ին, Վանքի մայր-եկեղեցում, հանդիսաւոր պատարագից յետոյ, հոգեհանգիստ կատարվեց կոմս Մ. Լորիս-Մելի-քովի յիշատակին, նրա մահվան տասնամեայ տա-րեդարձի առիթով: Հոգեհանգստին հանդիսա-գիր եղաւ Վեհափառ Կաթողիկոսը, որ և խօսեց մի ձառ հանդուցեալ դորապետի գործերի և Ռուսաստանին մատուցած ծառայութիւնների մասին: Հոգեհանգստին ներկայ էին գեներալ Ասիլախովարի, մի քանի ուսու օֆիցէրներ, Թիֆ-լիսի քաղաքագլուխը, ձայնաւորներ, մամուլի ներկայացուցիչներ, որոնց մէջ և «Кавказ» լրա-գրի նախկին խմբագիր Միլևսկին և ժողովրդի խուռն բազմութիւն: Նշանակի վատութեան պատճառով հոգեհանգիստը կատարվեց ոչ թէ հանդուցեալի գերեզմանի վրա, այլ եկեղեցում:

Դեկտեմբերի 12-ից եղանակը Թիֆլիսում սկսեց փոխվել, ցուրտ բաժուց յետոյ սաստիկ ձիւն եկաւ, ձիւնաբայել երթեկութիւնը մի առ-ժամանակ դադարեց, սահաւաններն սկսեցին բանել:

Պարսկաստանի Ռումի քաղաքից մեկ գրում են. «Ռուս միսիօնարութեան անդամ Սինադսկի քահանան յանկարծամահ եղաւ: Նոյեմբերի 15-ի գիշերը, Ս. Սինադսկի սովորականի նման ընթը-րում է, բաւական ձեռնում է սենեակում և ապա ընում: Միւս օրը առաւօտեան նրան գտնում են վախճանված»:

Հայ ուսանողների օգտին «Մշակի» խմբա-գրութեան մէջ ժողովված էր 644 ր. 58 կօպ. («Մշակ» № 161): Այդ գումարին աւելացան հե-տեալ նուէրները՝ Լուբալից, որոնք ստացվել են Մելքոն Սալամէյեանի միջոցով՝ Զարվարդ Տէր-Սարգսեանից 3 րուբլի, Սալաբեդ Տ. Ս.-ից 1 րուբլի և Շ. Գ. Դոքերօւե-ից 1 ր., ընդամենը 5 րուբլի, որ նախկին դոլարի հետ անում է 649 ր. 58 կօ: Այդ գումարից ուղարկեցինք Իւրիկի համալսարանի բեկտորին 120 րուբլի հայ ուսանողների օգտին: Խմբագրութեան մէջ մնաց 529 րուբլի 58 կօպէկ:

Հայ ուսանողների օգտին ստացանք բժշկա-պետ Յ. Կասպաբեանից 25 րուբլի, որ նախկին դոլարի հետ անում է 554 ր. 58 կօպէկ:

Շաբաթ օրը, դեկտեմբերի 12-ին, Թիֆլիսի տեխնիկական ընկերութեան մէջ ինժներ Բե-րեզովսկի կարդաց դեկուցում ջրամբարների և անտառաբուծութեան մասին: Զեկուցանողը Անդրկովկասեան երկաթուղու մօտ փորձեր է արել անտառ գցելու և համոզվել է, որ անտա-ռը նպատակ է ընդ ժողովրդին հողի մէջ, այնպէս որ այդ միջոցով կարելի է դարձնել նո-րից ջուր ստանալ իշխան Վարդգեսի ժամանա-կից չինած բեհարիզում, որ դադարել էր գոր-ծելուց:

Հաշիւը: Յիշեցէք այն ընձանքներ, որ մենք բերել ենք Թիւրքիայից, դա նշան է, որ Փոքր-Ասիան ինքն է հասել-բոնց մեզ համար: Հայկական կո-տորածները չը պէտք է մեզ մեր շահերից յետ կանգնեցնեն. զգաց ու ճիշդ քաղաքակա-ն ու թեան մէջ պէտք է յետին տեղ բռնի: Եւ այս բոլոր խեղճատակութիւններին հե-րոսը մի պատուր է, որ յաւակնութիւն ունի եղ-բայրական սիրոյ բարոյչի անունը կրելու: Բայց տեսէք ինչ էր գրում նոյն պատուրը սրա-նից մի քանի տարի առաջ («Zukunft»-ի 94 թ. № 74). «Յիսուս մի մարմնացած օգնութիւն է. Նրա հոգին օգտուէտ կամքի մի հոսանք է. Նա երևում է իբր լոյս այն ժողովրդին համար, որը խաւարի մէջ է նստած: Յիսուս ինքն իրան իր խեղճ եղբոր հաւատար էր դնում: «Մենք պէտք է քաղաքացիներ լինենք: Ամեն բան, ինչ որ թշուառին չը պէտք է ծառայէ, պէտք է կասկածանքով վե-րաբերվել...»:

Այժ, ցանկալի է որ աշուտիզմի այդ վնաս խօսքերը ամեն տեղ հնչէր, բայց երբէք ցանկա-լի չէր, որ նրանք հնչէին և խաղալը դառնային Նաուամինների բառարանի կեղծ ու պատիւ դար-ձուածներին մէջ:

Թ. Թ.

ընդհանր բանալու համար որոշված է 30 հազար լուրեր:

Ժողովրդական լուսաւորութեան միջոցաւ կէս միլիոն է խնդրում ժողովրդական կրթութեան միջոցներն աւելացնելու համար:

Ժողովրդական լուսաւորութեան միջոցաւ թիւերը վճռեց ծխական դպրոցներ բանալ Պորտ-Արտուրում և Տարկանիւմում:

ՎԱՐՇԱՎԱ, 13 դեկտեմբերի Գեղեցիկների 12-ին տեղի ունեցաւ Միջկիւլի արձանի բացումը: Հիմքը դրոշագոյն գրանիտից է: Բանաստեղծը կանգնած է բաց սիրտով, աջ ձեռքը դրված է կրծքի վրա, ձախով բռնում է ներքին ընկալող վերաբերմունք: Ժողովրդի ահագին բազմութիւնն անցնում է արձանի առջև: Կարգը օրինակելի է:

ՍՈՒԿԱ, 13 նոյեմբերի Զորս պետութիւնների ծովապետները դեկտեմբերի 14-ին կը հեռանան Կրետէից, թողնելով առժամանակ կղզու ջրերում անդրական, ֆրանսիական և իտալական մէկ մէկ նաւ:

ՄԱՍՍՈՎԱ, 13 դեկտեմբերի Բաս Մանգալա, ի նկատի ունենալով իր դիմաւորված ոյժերի փոքրամիւլ լինելը, յետ կանչեց իր առաջապահ զորքը: Մի և նոյն ժամանակ Մանգալա մարտիկ ուղարկեց Մենելիքի մօտ՝ ներսումն խնդրելու համար:

ՍԵՎԱՍՏՈՊՈԼ, 14 դեկտեմբերի «Прѣтъ» շաբաթը, որի վրա գտնվում էին Մեծ Խիսան Նիկոլայ Նիկոլայիչի և դիմաւորական պատգամաւորութիւնները, ծովի մէջ բռնկեց փոթորկից և Օդեսայի տեղ Սեվաստոպոլ հասաւ:

ՊԱՐԻՋ, 14 դեկտեմբերի Ներկայացուցիչ, 2 ժամին կէսօրից յետոյ, վճարեկ առեանի պատգամաւորութիւնը կը դնայ ներքին գործերի միջնորդութիւնը՝ Դիւլիւի ցուցմունքները լսելու համար: Պարլամենտական նստաշրջանը փակված է: Պարլամենտը նորից կը գումարվի դեկտեմբերի 29-ին:

ՅԵՏՈՒՆԷ, 14 դեկտեմբերի Բէրան աւանի պատգամաւորները, որոնք Սկուտար էին եկել ընդունելութիւն ընդունելու համար, յետ դարձան հայրենիք, որովհետեւ չորսն ուսուցիչ, չէր նոգորական և յունական հիւպատոսների միջնորդութեան, հրաժարվելով իրանց դիմաւորութիւնից:

ԼՕՒԴՈՒՆ, 14 դեկտեմբերի Բրիտանո-հնդկական Գոյկոնտա ընկերութեան չորսնաւոր, որը դիշերով եկաւ Պլիմուտ, հաղորդեց թէ չորսնաւորի վրա գտնվում է մէկ մարդ, որ հիւանդացել է ժանտախտի թիւթէ ձևով: Հիւանդին ափը տարան:

ԲԵՐԼԻՆ, 14 դեկտեմբերի «Berliner Tageblatt» լրագրին Պարիզից հեռագրում են. «Վրճաւորեկ առեանի անդամներից մէկը, որին աջողից տեսնել դադարեց dossier, յայտնեց իր բարեկամներից մէկին, որ գաղտնի դոկումենտների մէջ իրաւ որ գտնվում է ընդհանուր շտաբի մէկ օֆիցերի դաւաճանութեան ապացոյց, բայց այդ բանը Դրէֆֆուսին չէ վերաբերում:

Ս. ՊԵՏԵՐՆԻՈՒԴԻ ԲՈՐՍԱ Գեղեցիկների 11-ին

Լուսնի վրա 10 փոփոխ արժէք	93	70	4
Բերլինի վրա 100 մարկի	45	76	8
Պարիզի վրա 100 ֆրանկի	37	37	8
Պարիզի վրա 100 ֆրանկի	—	—	—
Մարտային կուպոններ	—	—	—
Բորսային դիվիդենդ	6 1/2	7 1/2	2
4 1/2 օրեական բէնտա	101 1/8	—	—
4 1/2 օրեական փոխառութեան	—	—	—
3 1/2 օրեական փոխառութեան	95 1/2	—	—
4 1/2 օրեական փոխառութեան	99 1/2	—	—
Ներքին 5 1/2 օրեական փոխառութեան	299	—	—
Նոյնի	263	—	—
5 1/2 օրեական փոխառութեան	220 1/2	—	—
5 1/2 օրեական երկարաժամկետ բէնտա	—	—	—
Պետերբ. քաղ. կր. ընկ. օր. 5 1/2	100 1/2	—	—
Մոսկուի քաղ. կր. օր. 5 1/2	100 1/2	—	—
Օղէտայի	99 1/2	—	—
Թիֆլիսի	99 1/2	—	—
Թիֆլիսի կալ. բանկի 6 1/2	—	—	—
Նոյնի	100	—	—
Քաղ. փոխառութեան կալ. բանկի 6 1/2	101	—	—
Նոյնի	100	—	—

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ, Մ. Շահազադեանին. Մենք ստացել ենք ձեզանից փոխանակարարով 6 լուրերի բաժանորդագրւում, բայց որովհետեւ նամակի մէջ չէիք նշանակել, թէ որ ժամանակից պիտի ուղարկենք «Մշակ» ձեր ցոյց տուած հասցեով, ուստի որոշեցինք ուղարկել լրագրի յոսովարի մէկին:

Խմբագիր՝ ԱԼԷԳՍԱՆԻՐ ԲԱԼԱՆԹԱՆ
Հրատար.՝ ԱՐԴՈՒՆԻԹ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԴՐ ՀԻՒՆԱՐԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են առանձին օր, բացի կիրակի օրերից:

Ա Ռ Ա Ռ Օ Տ Ն Ե Ր Ը

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—11—12 ժ. վարձու- ժութեան, վնասներական (սիֆիլիս) և միզառն. 5.

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդալին 5.

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍՏԵԱՆ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻԶ—12—1 ժ. ախտաշար, կոկորդի, ըթի և կրծքի 5.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երկխալոց 5.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—1 1/2—2 1/2 ժ. ներքին և մի- առեական 5.

Ե Ր Ե Կ Ո Ն Ե Ր Ը

Վ. Մ. ՄԱՐԿԻՆԱՎ—5—6 ժ. ներքին և երե- խալոց 5.

Ա. Ն. ՇԵՍԿՈՎԱՅԻ—6—7 ժ. նեարդալին (ե- լեկարաբուժութիւն), վնասներական և մորթի 5.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—6 1/2—7 ժ.

Տ. Ի. ԲՈՒԿԵՆԿՈ—հիւանդանոցում ընկալման և խոշորացուցական հետազոտութիւններ է ա- նում մէկը, իրի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրէ: Համախորհրդի (կոմիտէի) և օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցի վերառնու՜

65—150 Բժշկական ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ

Ա Ջ Դ

Հստ կտակի բարեխիշտակ Յովսէփայ Իզմի- բանց՝ տարւոյ յուլիս 6 թուակի և 18 թուա- համար պաշտօնական յայտարարութեամբ հրա- յիրում է ին թէ և այն հեղինակներն՝ բանասէր- ները՝ որք Սղայի դպրութեան և Պատմութեան վերաբերեալ և է աշխատութեամբ կը փա- փաքին ժամանակից Սահակ Մեարդեան գրական մրցանակաբաշխութեան, իրենց աշխատարկու- թիւներն յուղարկել մինչև յաւաքիկայ 1899 տարւոյ յունվարի վերջ, սակայն ըստ նորագոյն տնօրէնութեան կտակի գործադիր մնայուն յանձ- նաժողովոյ, յիշեալ պայմանաժամն երկարացու- ցած է մինչ 1899 փետրուար վերջ:

Հետեւաբար վերաբերող հրաւիրումն հեղի- նակներն ու բանասէրները, որ հաճին իրենց աշխատարկութիւններն յուղարկել առ Ամենա- պատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայրն ի Կոստանդ- նուպոլիս, մինչ որչափ պայմանաժամ:

Տպագիր երկարութիւնը հարկ է, որ երեք օրինակ լինի, իսկ ձեռագիրը մէկ օրինակ, որք ետ չեն դարձուիր:

ԲԺ. ՎԱՀՆԵ ՆՐԺՐՈՒՆԻ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒՆԱՐԱՆԻ

մասնադիտարար ԲՂԻ, ԿՈԿՐԳԻ, ԸԹԻ և ախանջի հիւանդութիւններով:

Առաւօտեան 9—12 ժ.

Ներկայեան 4—7 ժ.

Գորովնակի պրոսպ. № 28, տ. Աղամովի:

13—15

Լոյս տեսաւ և ծախվում է Կենտրոնական գրաւաճառանոցում և գաւառական այլ գրաւա- ճառների մօտ

ՅՈՎԱՀՆԵՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԸՆԿԻՍԵՐՈՒՆԸ

Գրեց ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ

Դիւն է 1 լուրի:

(Ե. Ռ.) 5—10

ЖЕНЩИНА-ВРАЧЬ

В. І. АНТУШЕВИЧЪ

Практикуетъ въ г. Елисаветполѣ. Приемъ больныхъ ежедневно отъ 10 до 12 часовъ дня. Набережная рѣчки Ган- жинки, д. Ериццохова, рядомъ съ до- момъ Директора гимназіи.

(Ռ. Ե. Տ.) 9—10

Կենտրոնական գրաւաճա- նանոցում Թիֆլիսում

Վաճառվում են հետեւեալ նոր գրքերը:

ԵՐԻՑԵԱՆՑ ԱՂ. Պատմութիւն 75-ամեայ գո- յութեան Ներսիսեան հայոց դպրոցի, որ թիֆ- լիս (1824—1899 թ.). վեց պատկերով. Թիֆ.

1898 թ. դ. 2 ր.:

ՅՅՕՅԵ Գ. Ա. Сношения Петра Великаго съ Армянскимъ народомъ. Документы, извлечен- ные изъ Московскаго главнаго и СПбурскаго архивовъ министерства иностранныхъ дѣлъ, Австрійскаго придворнаго и государственнаго архива, королевско-баварскаго тайнаго госу- дарственнаго архива и другихъ учреждений. СПб. 1898 г. ц. 5 р. (Ե.) 4—10

ԿԱՅԱՐՈՒՀԻ ՄԱՐԻԱ ԱԼԵԳՍԱՆԻՐՈՎԱՆԻ մանուկ հիմնված կոյրերի հոգաբարձութեան անդամ- ների մէջ միտք ծագեց արձանի կերպով յաւերժացնել 1897 թիւ հոկտեմբերի 30-ին վախճանված՝ Հոգաբարձութեան հիմնադրի, ստատու-սեկրետար Կոստանտինի Կարովի յիշատակը, որը այնքան բեղմնաւոր կերպով ջանք է գործ դրել յոգուտ կոյրերի Այդ նպատակով, Հոգաբարձու- թեան անդամների՝ այս տարվայ մայիսի 14-ին Ընդհանուր ժողովում առաջարկվեց մի յուշաբ- ձան կանգնացնել նրան, զոնէ համեստ չափով, Պետերբուրգի կոյրերի համար իր կառուցած հիւ- նարկութիւնները մէջ, այն է՝ Ալեքսանդր-Մարիինսկայա դպրոցում, ուր նա սեփական միջոցնե- րով արհեստանոցներ է հիմնել հասակաւոր կոյրերի համար, նոյնպէս՝ նրա նախաձեռնու- թեամբ, կոյր կանանց համար հիմնված Նիկոլայեւո-Ալեքսանդրովսկայա խնամատարութեան տա- նը: Այդ առաջարկութեան ընդունման միջոցին, որ միաձայն համակրութեամբ ընդունվեց, Հո- գաբարձութեան անդամների Ընդհանուր ժողովը ուշադրութեան առաւ, որ չնորհիւ այդ յուշաբ- ձանի, մինչև անգամ հեռաւոր սերունդներին ևս յայտնի կը լինի, թէ որի լուսաւոր սկզբունքին, որի անխնայ աշխատութիւններին և որի սրտագին հոգացողութեանն է պարտական Ռուսաստա- նը, որ իր մէջ սկիզբն են ստացել իր Թագակերպների բարեբար հովանաւորութեան տակ, այն հիմնարկութիւնները, որոնք չինված են կոյրերին՝ նպատակադրմամբ օգնելու համար, ինչպէս նաև այն միջոցները, որոնք աղքատակութեան մէջ կուրութեան դէպքերի առաջն են առնում:

Ներկայումս՝ Կայսրուհի Մարիայի հիմնարկութիւնների վերաբերեալ Նորին Կայսերական Մեծութեան սեփական դիւանատան գլխաւոր կառավարիչը այս առաջարկութիւնը գեղեցկանելով Թագաւոր Կայսրին, Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց, անցեալ սեպտեմբերի 16-ին, Իր համաձայ- նութիւնը տալ, որ հանգուցեալ ստատու-սեկրետար Կ. Կ. Գրոտի յարգողները մէջ ստորագրութիւն սկսվի վերջիշեալ յուշաբձանը կանգնեցնելու համար. նուիրատուութիւններն ընդունում են Հոգա- բարձութեան կողմանեան բաժնի հոգաբարձուները, իսկ Թիֆլիսում ընդունում են Խորհրդի բաժնի անդամ-գանձապետ Բժշկական Մ. Ս. Շահ-Պարոնեանց (Սերգեյեւսկայա, տ. Քէթլուրովի № 9):

1—2

Շատ շուտով լոյս կը տեսնի

ԱՋԳԵԳՐԵԿԱՆ ՀԱՆԳԻՍԻ

Զորքը գիրքը 1898—№ 2.

Բովանդակութիւն.

ԱՋԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.—Ջանգեղուք. Ե. Լալայեանի.—Հաճախի հայեր. Մուրադեանի.—Գիրակի ժողովրդական երգեր. Իսահակեանի.—Քրդեր. Հ. Առաքելեանի.—Բոյսերի գործածութիւնը Ներա- նի նահանգում. Ս. Զելիսկու.—Հայ բուսական. Վ. Փափաղեանի.—Կաթնատնտեսութիւնը Կովկա- սում. Ա. Քալանթարի.—Մատենախոսութիւն. Ա. Լիսիցեանի:

ՄԱՐԿԱՐԱՆԻԹԻՒՆ.—Նորագոյն տնտեսութիւններ՝ գերագոյն, հասարակութեան և պետու- թեան ծագման մասին. Ա. Պոդոպոյի. Թարգմ. Ե. Լ. Օղիստ-Կոնտ. Ս. Թալալեանի.—Տարեք աղագրութեան. Ռադցելի. Թարգմ. Ի. Յարութիւնեանի.—Մարդիկ. Ս. Զելիսկու:

1899 թիւ, ԶՈՐԻՐՈՒ ՏԱՐԱՎԱՅ, ԲԱԺԱՆՈՒԹԻՒԹԻՒՆԸ. երկու գրքի բաժանորդագրւում է երեք լուրի:

Լոյս են տեսել առանձին գրքով «Ջաւախք (1 ր.), Վարանդա» (1 ր. 20 կ.), Սիսիան (80 կ.): Դիմել՝ Тифлисъ, Семинарія Нерсисянъ.

1—3 Հրատ. Ե. Լալայեան

Կիրակի, դեկտեմբերի 20-ին,

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն Ի Դ Ա Հ Լ Ի Ճ Ո Ւ Մ

կը կայանայ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ ԲԱԶԱՐՈՎ

Երկուտ Հայոց Բարեգործական ընկերութեան: Բազարի սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին: Մուտքը—2 ր. 10 կ.: Նուէրներն ընդունվում են ընկերութեան գրասենեա- կում, Միջի-Փողոց, տուն Տէր-Ասատուրովի:

(8, 14, 18) 2—3

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ „Ա. ՊՐԻԴՈՆԵԱՆ և ԸՆԿ“.

Ապահովացնում է ներքին փոխառութեան վիճակաւաղի տոմսերը ցնոր փոփոխութիւն

1 ր.—85 կ. ամեն մէկ տոմսը, I կարգի, յունվարի 2-ի տիրաժից 1899 թ.

1 ր.—25 կ. ,, ,, ,, II ,, մարտի 1-ի ,, 1899 ,,

1 ր.—15 կ. ,, ,, ,, III ,, մայիսի 1-ի ,, 1899 ,,

Բացի 05 կ. մարտին ամեն մէկ անդորրադրի համար: Գրասենեակը հեռագրով և վերադիր վճարով չէ ապահովացնում:

(Ռ. Չ. Ե.) 3—3

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-ie

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱՎԱԳԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԷ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւազնացութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱՐՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբա- թը մի անգամ, սկսած յունվարի 25/6-ի չորեքշաբթից:

Եւ հակառակը՝ Բաթումից Մարսել, մանկով Տրապիզոն, Սամսոն և Պոլս: Մեկնում է Բաթու- մից՝ չորեքշաբթի, 23 դեկտեմբերի (4 յունվարի) ԱՆԱՏՈԼԻ չորեքշաբթի, նաւապետ ԲԻՆԱԿԻ: Եւ այն- պէս՝ շաբաթակարար, երկու շաբաթ մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ:

Բաթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակներ տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակատարներին:

ԲԱՐՈՒՄԻՍՏ—պ. Վիկտոր դ'Արմոն, Նաբեթ-ժալա: ԹԻՖԼԻՍԻՍՏ—պ. Օ. Գ. Բարեկեղա- նեանին, Սիսիի փող. նախկին Արժուտու. բարձրատար: ԲԱԳՈՒ—պ. Մ. Դիլդարեանին, Կովկաս- կանայայ հրապարակ: ՆՕՎՈՐՈՍԻԲՍԿ—պ. Մեկիսի Զեքեանօրերին: (Ե. Տ. Չ.) 14—20

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի աւետարական և գործարանական հաշուապահութեան

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Ներկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս և ե- րաշխատորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել:

ՊԱՐԱՊՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱԳԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի խտրական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն աւետարական հիւլերի, հան- դերձ նախալին արդիւնաբերական և կերպարի գործարանական հաշուետեսութեան:

Բ) Աւ